

PODATKI O CENAH V PRVI POLOVICI 16. STOLETJA: ISTRA – KRANJSKA – EVROPA

PODACI O CIJENAMA U PRVOJ POLOVICI 16. STOLJEĆA: ISTRA – KRANJSKA – EUROPA

DATA ON PRICES IN THE FIRST HALF OF THE SIXTEENTH CENTURY: ISTRIA – CARNIOLA – EUROPE

Darja MIHELIC

Murnikova ulica 18, SI -1000 Ljubljana
Mihelic@zrc-sazu.si

Received / Priljeno: 13. 6. 2017.

Accepted / Prihvaćeno: 12. 12. 2017.

Original scientific paper / Izvorni znanstveni rad

UDK / UDC: 338.57(4)“15”(091)

[338.5:339] (497.5+497.4+4)“15”(09)

Sažetak

Cijene su jedan od najzornijih pokazatelja gospodarskog stanja i kretanja u užoj ili široj okolini. Prije 19. stoljeća u različitim sredinama upotrebljavale su se različite novčane i mjerne jedinice koje nisu bile konstantne, nego su se s vremenom mijenjale. I vrijednost – i posljedično cijena – robe bila je podložna promjenama. Konkretno podatke o cijenama u prvome redu pružaju pisani povijesni izvori. U radu se spominje nekoliko primjeraka pisanih izvora koji su relevantni za istraživanje povijesti cijena u sredinama Istre i središnje Slovenije te u Evropi u kratkome vremenskom rasponu od sredine drugoga desetljeća do sredine 16. stoljeća. U prilogu se pokušava ocijeniti njihova izražajnost, odnosno upotrebljivost za evidentiranje cijena različite robe. Konkretni podaci o cijenama sažeto su predstavljani u obliku tabela. Izabrani izvori iz kojih su preuzeti podaci o cijenama jesu: inventarni popis imovine dvoje siročadi iz neobjavljenoga vicedominskog kodeksa iz sjevernoistarskoga primorja (Piran), objavljena notarska knjiga iz središnje Istre (Labin), dva objavljena sveska trgovačkih knjiga iz središta slovenskoga kontinentalnog prostora (Ljubljana) i u Beču tiskani računski priručnik za trgovce.

Zapisi u vicedominskim, notarskim i trgovačkim knjigama vrlo su važni za proučavanje cijena, ali nude prije svega lokalno i vremenski ograničene podatke. Među privučenim izvorima posebnu pažnju zaslužuju trgovački priručnici. Oni su – ne samo kod nas nego i drugdje u Evropi – u istraživanjima povijesti cijena nepravredno zanemareni.

Ključne besede: zgodovina cen, viri za zgodovino cen, zapušćinski inventarji, zapisi o dotah, trgovske računke knjige, priročniki za trgovce, 16. stoletje

Keywords: history of prices, sources for the history of prices, probate inventories, dowry records, merchant account books, accounting manuals for merchants, sixteenth century

ZA UVOD

Raziskovanje in poznavanje mer, denarnih sistemov, cen in mezd je ključno za razumevanje in interpretacijo gospodarske zgodovine, zahteva pa zapleteno uporabo računskih operacij. Članki s to tematiko vsebujejo relativno malo dopadljivih in sintetičnih vsebin. V njih prevladujejo faktografski podatki, izraženi v številkah in tabelah, in metodološki opisi pristopov k spoznanjem, ki pa so za uporabnike neprecenljivi. Omogočijo jim pojasniti njihove lastne izsledke in omembe mer, denarja ter cen za blago in storitve, na katere so sami naleteli v virih.

Cena je plačilo, ki ga odjemalec v zameno za blago ali storitev izroči ponudniku. Običajno je odmerjena v določeni količini denarja na enoto blaga ali storitve. Odvisna je od ponudbe in povpraševanja. Cene so eden najbolj nazornih pokazateljev gospodarskih stanj in gibanj v ožjem ali širšem okolju. O širših aspektih problematike cen je izšlo mnogo tehtnih študij,¹ na spletu je tudi dosegljiv seznam zbranih cen za srednjeveško Francijo, Anglijo in Italijo;² žal pa je potrebno ugotoviti, da v slovenskem zgodovinoписju tovrstnih raziskav močno primanjkuje.³ Pričujoči prispevek skuša nakazati način in možnost, da se v raziskavah zgodovine cen v slovenskem zgodovinoписju stori korak naprej: najprej s podatkovnimi zbirkami o cenah, ki omogočajo primerjave cen artiklov v različnih okoljih in razdobjih ter nudijo osnovo za nadgradnjo v obliki sintetičnih študij.

Problemov pri preučevanju cen pred 19. stoletjem je več. V različnih okoljih so se uporabljale tako različne denarne kot različne merske enote, pri čemer pretvornik med istovrstnimi denarnimi in merskimi enotami ni bil 10, ampak so bili pretvorniki tudi znotraj ene denarne ali merske lestvice različni. Poleg tega denarne in merske enote celo v ožjem okolju niso bile konstantne, ampak so bile sčasoma podvržene spremembam, kar je posledično vplivalo na večplastno spreminjanje nominalne cene na enoto (količine) blaga: v posameznem kraju predvsem v krajšem ali daljšem časovnem razdobju, med različnimi kraji pa tako sočasno kot v zadanih časovnih okvirih. Do sprememb vrednosti denarja in velikosti mer v različnih okoljih ni prihajalo hkrati, vendar so cene v evropskih okoljih v daljših časovnih obdobjih (npr. od srede 15. do prve polovice 17. stoletja, ko govorimo o tim. 'revoluciji cen') izkazovale podobno tendenco rasti.

Kot sta se spreminjali vrednost denarja in velikost mer, pa je bila nihanjem podvržena tudi vrednost – in posledično cena – določenega blaga. Cene kmetijskih in drugih pridelkov, ki so odvisni od vremenskih razmer – žita, vina, olja, soli – so bile v istem okolju odvisne od vremena in letin – ob dobrih letinah in obilju ponudbe so se znižale, ob slabih letinah so zrasle. V istem letu pa so se pojavljale razlike v cenah med okolji, ki jih naravne ujme niso enako prizadele. – Nekatera območja so bila že po naravnih danostih ugodnejša za določene (kmetijske) dejavnosti kot druga, zato so bili tam nekateri proizvodi konstantno cenejši kot v tej dejavnosti nenaklonjenih okoljih.

Cena se je oblikovala ob blagovnodenarni menjavi. Na lokalnem nivoju se je ta odvijala brez posrednika in je odjemalec blago kupil neposredno od proizvajalca, v širšem prostoru pa so za preskrbo odjemalcev skrbeli posredniki – trgovci. Blago so transportirali iz okolja, kjer ga je bilo v izobilju in je bilo poceni, na območja, kjer ga je primanjkovalo in je bilo drago in je vladalo po njem povpraševanje. Prodajno ceno za uvoženo blago sta v osnovi krojili nabavna cena blaga na tujem in cena transporta. Ta je bila odvisna od dejanskih stroškov samega prevoza, pa tudi od gospodarskih ukrepov (carine, mitnine,

¹ Npr.: Hans-Jürgen Schmitz: *Faktoren der Preisbildung für Getreide und Wein in der Zeit von 800 bis 1350*. Stuttgart, G. Fischer, 1968 (Quellen und Forschungen zur Agrargeschichte, 20); Gisela Möncke (ur.): *Quellen zur Wirtschafts- und Sozialgeschichte mittel- und oberdeutscher Städte im Spätmittelalter*. Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1982 (Ausgewählte Quellen zur deutschen Geschichte des Mittelalters, 37); Charles-Marie de La Roncière, *Prix et salaires à Florence au XIVe siècle, 1280–1380*, Rome, École Française de Rome, 1982 (Publications de l'École française de Rome, 59); Christopher Dyer, *Standards of Living in the Later Middle Ages. Social Change in England c. 1200–1520*, Cambridge University Press, 1989; Eike Pies, *Löhne und Preise von 1300 bis 2000. Abhängigkeit und Entwicklung über 7 Jahrhunderte*, Solingen, Verlag E. & U. Brockhaus, 2003 (Quellen zur Familienforschung, 3); Bernd Fuhrmann, *Mitbarer Münze. Handel im Mittelalter*. Darmstadt, Primus Verlag, 2010; Laurent Feller, *Sur la formation des prix dans l'économie du haut Moyen Âge*, *Annales. Histoire, Sciences Sociales*, 3, 2011 (66e année), 627–661 (URL : www.cairn.info/revue-Annales-2011-3-page-627.htm).

² <http://medieval.mrugala.net/Commerce%20et%20l'argent/Prix%20au%20moyen%20age%20-%20ordre%20chronologique.htm>

³ Ključna dela za mere in cene ter denarne sisteme na Slovenskem v prvih dveh stoletjih novega veka tako še vedno ostajajo Vilfanov članek v *Zgodovinskem časopisu* iz 1954, njegove spremne študije k objavi Ljubljanskih trgovskih knjig in članek o denarnih sistemih v *Zgodovinskem časopisu* 1986: Sergij Vilfan, *Prispevki k zgodovini mer na Slovenskem s posebnim ozirom na ljubljansko mero (16. – 19. stoletje)*, *Zgodovinski časopis* 8, 1954, 27–86; Sergij Vilfan, Božo Otorepec, Vlado Valenčič, *Ljubljanski trgovski knjigi iz prve polovice 16. stoletja*, Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1986 (Viri za zgodovino Slovencev, 8), 168–196; Sergij Vilfan, *Temelji in razvoj denarnih sistemov v slovenskih deželah do 17. stoletja*, *Zgodovinski časopis*, 40, 1986, št. 4, 397–412. Fragmentarne študije o teh vprašanjih so večkrat vključene v kontekst raziskav gospodarske zgodovine ali v spremne študije k znanstvenokritičnim objavam virov za gospodarsko zgodovino. Redkeje so te teme obravnavane v prostorsko in časovno omejenih samostojnih študijah, npr. Darja Mihelič, *Po sledeh evropskega denarja prve polovice 16. stoletja*, *Zgodovinski časopis*, 69, 2015, št. 3/4, 290–323.

mostnine, brodarine) (ob)lastnikov teritorijev, ki so jih prečkali trgovci, ne nazadnje pa tudi od političnih okoliščin, ki so trgovsko dejavnost ogrožale ali onemogočale.

Cene so bile izražene v denarju, denarne enote, ki so se uporabljale v Evropi srednjega in novega veka pa so bile različne. Kako ugotoviti njihova medsebojna razmerja? – Stare denarne enote obravnava literatura na dva načina. Pri prvem, numizmatičnem, raziskovalci preučujejo obliko, kov, težo in vsebnost dragocene kovine v kovancih. Glede na to, konkretno vrednost, izračunavajo tudi »tečajna« razmerja med kovanci različnih okolij. Tak pristop omogoča primerjave realne vrednosti kovancev ne glede na čas ali prostor, ko in kjer so bili v rabi. Drugi način pa dejansko »dragocenost« kovanca potiska v ozadje in ugotavlja uporabno oz. računsko vrednost, ki jo je imel kovanec v obtoku. Ta vrednost je seveda skušala slediti dejanski vrednosti kovancev glede na vsebnost dragocene kovine v njih.

Pri raziskavah cen je uporabnejši pristop, ki upošteva računsko vrednost valute, saj bi upoštevanje spreminjanja vsebnosti dragocene kovine v istoimenih kovancih pri vsakem novem kovu, ki bi se pojavil v obtoku, vpeljalo v izračun cene blaga še parameter cene denarja samega. S tem ne bi več raziskovali cene predmeta, ampak njegovo realno vrednost. Za medsebojno primerjavo cen je potrebno ugotoviti razmerja med različnimi obračunskimi valutami, v katerih so izražene cene v različnih okoljih.

Za razumevanje cene je ključnega pomena tudi velikost mer, v katerih so v virih izražene količine blaga v obtoku. Za nekdanje dolžinske, votle, utežne mere je za medsebojno primerjavo potrebno ugotoviti medsebojna razmerja ter zaradi poenotitve najti zanje tudi sodobno odgovarjajočo količinsko vrednost.

Ta raziskava izhaja iz prepričanja, da spoznanja glede cen, cenovnih razmerij, pa tudi glede gibanja cen v različnih okoljih in razdobjih temeljijo na množici mikroraziskav. Te se lahko osredotočijo na eno ali več vrst blaga in sledijo omembam in gibanjem (krivuljam) njegove cene v virih, obravnavajo lahko majhno ali širše geografsko okolje ter krajše ali daljše časovno razdobje in kombinacije omenjenih dejavnikov.

Za raziskovanje cen so nepogrešljivi pisni zgodovinski viri. V nekaterih od njih naravnost mrgoli podatkov o cenah, ki jih je mogoče izluščiti iz besedila. Prispevek predstavlja nekaj primerkov tovrstnih virov in skuša (v obliki tabel) predstaviti in ovrednotiti njihovo povednost oz. uporabnost za evidentiranje cen v okoljih Istre in osrednje Slovenije ter v Evropi. Raziskava se omejuje na kratek časovni razpon: od srede drugega desetletja do srede 16. stoletja. To je čas zgodnjega kapitalizma in začetkov reformacije. V družbeno-političnem pogledu ga označujejo slovenski kmečki upor 1515, avstrijsko-beneška vojna na furlanskih tleh 1508–1516, osmanski vpadi, prepričljiva zmaga vojske Sulejmana I. Veličastnega nad vojsko ogrsko-češkega kralja Ludvika II. Jagelonskega v bitki pri Mohaču 1526 in prvo osmansko obleganje Dunaja 1529. Dobrih deset let kasneje, 1541 so Osmani osvojili Budim.

Od virov so bili za analizo izbrani: primerek neobjavljenega rokopišnega vicedominskega kodeksa iz severnoistrskega primorja (Piran), objavljena notarska knjiga iz osrednje Istre (Labin), dva objavljena sešitka trgovskih knjig iz središča slovenskega celinskega prostora (Ljubljana) in na Dunaju tiskani računski priročnik za trgovce. Prav slednji, najbolj bogat s podatki, je usmerjal izbiro časovnega segmenta za raziskavo.

VICEDOMINSKE KNJIGE

V srednjem in prvih stoletjih novega veka so znanje branja in pisanja obvladovali redki posamezniki. Da bi dogodke in dogovore pravne, poslovne in podobne narave obvarovali pozabe, se je izoblikovala ustanova javnih notarjev, ki so zapisovali in izdajali verodostojne listine z zapisi, vrednimi zapomnjenja. Notarska praksa v mestih mediteranskega prostora je pogosto potekala tako, da je notar – sprva v latinskem, kasneje v ljudskem jeziku – vpisoval bistvo vsebin dogovorov v poseben zvezek – notarsko knjigo. Na osnovi takega koncepta je naknadno izd(ela) listino. Vodenje notarskih knjig je postalo v Italiji običajno od konca 12. stoletja, od 13. stoletja pa so tudi na vzhodni obali Jadrana mestni statuti tako dejavnost postavili za dolžnost notarjev; ti so delovali kot zasebniki in bili za svojo storitev plačani

po določeni tarifi.⁴ – Glede zaporedja zapisov in plačila zanje so se notarji razlikovali od istrskih vicedominov, ki so bili podobni bolonjskim memorialom in dalmatinskim eksaminatorjem. Bili so plačani uradniki, imenovani za krajši čas. Potrjevali so privatno-pravne akte in vodili posebne knjige, v katere so beležili že izdelane notarske listine. V Istri so vicedomini – po dva hkrati – delovali v Trstu, Miljah, Kopru, Izoli, Piranu ter Pulju.⁵ Razen Trsta, ki je od 1382 spadal pod habsburško oblast, so ostala naštetá mesta do 1420 priznala oblast Benetk.

Zgodnje vicedominske knjige piranske izpostave Pokrajinskega arhiva Koper (SI PAK PI 9) od 1325 vsebinsko nadaljujejo tradicijo notarskih knjig. Vsebujejo številne podatke o poslovnem življenju, pri čemer so pogosti tudi podatki o cenah blaga. Kasneje so poslovneži začeli voditi lastno knjigovodstvo, vsebina vicedominskih knjig pa se je omejila predvsem na promet z nepremičninami različnih vrst. Ti zapisi so za primerjavo cen predmetov uporabni le glede absolutne vrednosti objektov, saj so nepremičnine v obtoku premalo natančno opisane. Pač pa so se posamezni od kasnejših vicedominskih kodeksov osredotočili na popise zapuščinskih inventarjev. Ti navajajo ocenjeno vrednost posameznih popisanih predmetov.

Inventarni zapisi so za vprašanje cen zelo zanimivi, čeprav v njih navedene cene niso bile tržno realizirane. – Za izbran časovni vzorec je v piranski izpostavi Pokrajinskega arhiva Koper ohranjen en tovrstni vicedominski kodeks.⁶ Za obdobje pred sredo 16. stoletja je v njem zabeleženih devet popisov inventarjev. Zgodnejši so manj pregledni, predstavljeni so v strnjem besedilu, kasnejši pa so oblikovani tabelarično. Pred koncem stoletja (29. oktobra 1599) je bil v kodeksu zabeležen tudi imeniten pregleden inventarni popis zapuščine premožnega intelektualca, ki vsebuje poimenski seznam knjižnega fonda njegove biblioteke. Žal ta popis ne sodi več v načrtani časovni okvir raziskave, a tudi v njem navedene cene – zaradi različnosti popisanih predmetov – ne bi bile primerljive z ostalimi v prispevku pritegnjenimi podatki.

V navedenem vicedominskem kodeksu je pred sredo 16. stoletja najobsežnejši inventarni popis dveh sirot iz 1549. Iz njega so nazorno razvidne možnosti raziskav cen predmetov (a tudi drugih vidikov gospodarstva) v tovrstnih vicedominskih zapisih. Popis podrobno navaja številne premožnosti, omenja pa tudi živinorejske družbe in nepremičnine kot hiše in koče, skladišča, mlin, kmečke dvore, zemljišča vrtove, oljčne nasade, travnik, soline in njihove dele, del ribolovnih območij. Nepremičnine so redko cenovno ovrednotene, premožnosti pa pogosto – nekajkrat kumulativno po več skupaj, večkrat pa posamično, kar omogoča vpogled v ocenjeno vrednost posameznega predmeta ali enote količine blaga. Med premožnostmi navaja zapis mnoge rabljene predmete vsakdanje rabe, kakršnih v trgovski praksi običajno ni zaslediti.

Tabela 1: Ovrednoteni predmeti in enote blaga po piranskem inventarnem popisu⁷

predmet	količina	vrednost: libre (l), sol(i)di (sol); 1 l = 20 s
živila		
vino [vino]	1 orna [urna] (= 64,7 l)	l 3, sol 2
asedo [kis]	1 orna	l 3, sol -

⁴ Za notarje in vicedomine v Istri prim.: Darko Darovec, *Ruolo dei vicedomini istriani nella redazione degli atti notarili in rapporto ad uffici affini dell'area adriatica*, *Acta Histriae*, 18, 2010, št. 4, 798–822; Darko Darovec, *Auscultauerint cum notario. Istrian notaries and vicedomini at the time of the Republic of Venice*, Venezia, Cafoscarina, 2015. Avtor se sklicuje na obsežno literaturo.

⁵ Impozantna zbirka vicedominskih knjig je ohranjena v piranski izpostavi Pokrajinskega arhiva Koper (SI PAK PI): 170 za obdobje 1325–1656/61; za Trst je ohranjenih 99 knjig za obdobje 1322–1731. Stanje ohranjenih vicedominskih knjig iz Kopra ni znano, ker so arhiv med drugo svetovno vojno odpeljali v beneško Marciano, kjer ostaja neurejen in nedostopen. V objavljenem popisu Francesco Majer, *Inventario dell'antico archivio municipale di Capodistria*, Capodistria, Cobol-Priora, 1904, pa je zabeleženih 34 vicedominskih knjig. – V Piranu so vicedominske knjige nadomestile predhodnice – notarske knjige. Raziskava se opira na piransko arhivsko gradivo.

⁶ SI PAK PI 9, vicedominska knjiga 153 (1538–1626). Foliacija je prvotna, nedosledna in neuporabna, zato se nanjo ne sklicujem.

⁷ Prva omemba artikla in merske enote je opremljena s prevodom.

predmet	količina	vrednost: libre (l), sol(i)di (sol); 1 l = 20 s
zonta [žonta, škavec]	1 orna	l 1, sol -
formento [pšenica]	1 staro [star] (= 1/4 mozo, 83,32 l)	l 6, sol -
segalla [rž]	1 staro	l 5, sol -
orzo [ječmen]	1 staro	l 3, sol -
moglio [proso]	1 staro	l 3, sol -
legumini [sočivje]	1 staro	l 4, sol -
sal [sol]	1 mozo [modij] (= 10 stari = 896,45 l)	l 3, sol -; l 6, sol 4
oblačila, obutev		
veste d'homo de panno [moško oblačilo]	1	l 43, sol 8
veste d'homo con raso negro auanti	1	l 43, sol 8
veste d'homo fodra de damascho vechio	1	l 31, sol -
veste d'homo de zanbelloto negro fodrata de varii	1	l 18, sol 12
veste d'homo de frisetto fodra de pelle bianca	1	l 12, sol 8
tabaro de panno de Fiandra [plašč]	1	l 43, sol 8
mantel vechio [plašč]	1	l 18, sol 12
casacha de velludo negro [suknja]	1	l 74, sol 8
casacha de raso negro	1	l 24, sol 16
casacha de mochaiaro rouano	1	l 18, sol 12
zipon de raso negro [?]	1	l 12, sol 8
zipon de velludo negro et soi calzzoni	1	l 43, sol 8
zipon al soi calzoni de ornisino bianco tagliati	1	l 31, sol -
paro de calzoni de velludo vechi tagliati negri et rouani [hlače]	1	l 9, sol 6
camisa de homo [srajca]	1	l 6, sol -
posteljnina, pregrinjala, robci		
stramazzo di lana [slamnjača]	1	l 12, sol 8
linculi vsadi parum [pregrinjalo]	1	l 7, sol 1 5/7
coltra bianca [odeja]	1	l 12, sol 8
coltra biaua	1	l 12, sol 8
coltra zalla et biaua con figure	1	l 12, sol 8
seda biaua folra rossa [modra svila, rdeča podloga]	1	l 24, sol 16
seda a vartanegio [?]	1	l 6, sol 4
couertore di panno rouna fodrato di pelle [odeja]	1	l 6, sol 4
doi panzarezzi fodrati vno di pelle carssine l'altro di mertisine [?]	1	l 12, sol 8 (uno ~ l 6, sol 4)
panzarezzo biauo di carisea fodra di pelle carssine	1	l 10, sol -
paro di coltrine bonbasine bianche [zastor]	1	l 4, sol -
paro di coltrine di tella biaua	1	l 3, sol -
paro di coltrine di tella bonbasina indorada	1	l 8, sol -
razzo [?]	1	l 15, sol -
tapedo grande [preproga]	1	l 74, sol -
tapedo picholo (bono/vechio)	1	l 10, sol -
spaliera verde [preproga za na zid]	1	l 9, sol 10; l 2, sol 13 1/3
spaliera verde con arme	1	l 5, sol 6 2/3
spaliera rossa et zalla	1	l 1, sol -
banchale verde e nanzino [prt]	1	l -, sol 16
banchale verde e zallo	1	l -, sol 13 3/4
banchale de tauola zallo, verde et rouan	1	l 3, sol -

predmet	količina	vrednost: libre (l), sol(i)di (sol); 1 l = 20 s
entimella parum vsado [prevleka za blazino]	1	l 1, sol 16
mantil grande di renso longo brazza sei [odeja]	1 (1 brazzo [laket] = 68,34 cm)	l 12, sol - (l 2, sol - / brazzo)
mantil di brandio vsado	1	l 2, sol 13
mantil lauorado alla perosina	1	l 2, sol 8
touagliolo di renso [prt]	1	l -, sol 12
touaglolo di brandio	1	l -, sol 6
touagliolo de caneuzazzo	1	l -, sol 5
faciol de brandio [robec]	1	l 1, sol 10
faciol de tella vssado	1	l -, sol 8
hišna oprema		
cassa de anzo presso [skrinja]	1	l 8, sol -
cassa bianca	1	l, 3 sol -
cassa vecchia	1	l -, sol 10
casson de farina [žitnjak]	1	l 1, sol 10
bancha bianca vecchia [klop, miza]	1	l -, sol 15
bancha rossa	1	l 2, sol -
bancha de cosina	1	l 1, sol -
descho de nogara [miza]	1	l 11, sol -
paro de trespedi de albedo [trinožnik]	1	l -, sol 10
forciero [železen kovček]	1	l 2, sol 13 1/5
cophino grande [košara]	1	l 6, sol -
bazile de laton vecchio pesa lire 4 2/3 (1 libbra = 0,477 kg) [posoda, umivalnik]	1	l 5, sol -
bazile de peltre con suo bronzino	1	l 5, sol -
concho de prone [posoda]	1	l 2, sol -
tondo de Ingistera [pladenj]	1	l -, sol 3
cortello manielado [nož, bodež]	1	l -, sol 13 1/3
fornimento de fuogo fornido de laton [oprema za ognjišče]	1	l 18, sol -
lanza penta [veriga]	1	l -, sol 8 4/7
candeliere de laton [svečnik]	1	l -, sol 12
targone [ščit]	1	l 2, sol -
cariega de sneda [?]	1	l -, sol 16
bressano [?]	1	l -, sol 12
dragocenosti		
pirrono de arzento [vilica]	1: onza [unča] 1 (= 39,746 g)	l 5, sol -
pirrono de arzento	1: onze 11/12	l 5, sol -
coslier rotta [ogrlica]	1: onze 43/48	l 3, sol 3 1/3
coslier bona	1: onze 11/8	l 8, sol 2 1/2
anello de bolla d'oro [prstan]	1: quarto 1 1/2, carati [karat] 13 (à 0,275 g)	l 30, sol -
centura de velludo negro con passeti sedese et soi cani de arzento [pas]		l 10, sol -
centura d'oro rotta	1	l 36, sol -
dagga fornita d'arzento [meč, bodalo]	1	l 10, sol -
tazze otto et vna confitiera [šalice, sladkornica]	8 + 1: onze 56 3/8	l 335, sol -
varia		
caualo et fornimento [konj]	1	l 74, sol 13 1/3
barcha grande fornida [plovilo]	1	l 600, sol -
barcha pichola fornita	1	l 100, sol -

Seznam predmetov z ocenjenimi vrednostmi bi se s pritegnitvijo vseh devetih inventarjev iz iste vicedominske knjige nekoliko podaljšal in nudil možnost primerjav cen med časovno bližjimi in bolj oddaljenimi inventarji v isti piranski vicedominski knjigi. Vabljujejša pa je primerjava z zapisi iz sočasnih notarskih knjig iz drugih istrskih krajev, ki vicedominske prakse niso poznali. Tako možnost nudi pred nekaj leti objavljena notarska knjiga iz druge četrtine 16. stoletja iz mesta Labin/Albona v jugovzhodni Istri,⁸ ki je tudi sodilo v beneško območje. V tej knjigi sicer ni popisov inventarjev, je pa v njej cenovno ovrednotenih več predmetov v zapisih, ki zadevajo dote. Cene predmetov petih takih popisov v zvezi z dotami iz razdobja 1540 do 1546⁹ so povzete v sumarni tabeli, ki je tako po obsegu, v večji meri pa tudi po omenjenih predmetih primerljiva s tabelo neobjavljenega inventarja iz piranske vicedominske knjige. Tudi valuta in jezik – vulgarna italijanščina – v obeh popisih sta si podobna. Od denarnih enot, v katerih so izražene cene, pa se v piranskem inventarju ob librah in solidih večkrat omenjajo tudi dukati, ki so zaradi lažje primerjave v (zgornji) tabeli pretvorjeni v manjše enote (1 dukat je bil v obravnavanem obdobju enakovreden 6 libram in 4 solidom, medtem ko je imela libra vrednost 20 solidov).

Tabela 2: Ovrednoteni predmeti in enote blaga po labinskih popisih o dotah¹⁰

predmet	količina	vrednost: libre (l), sol(i)di (sol); 1 l = 20 s
živila		
formento [pšenica]	1 mozo [modij] (= 4 stari = 333,281 l)	l 1, sol 14; l 3, sol 3
tkanine, oblačila		
rassa nostrana [raševina]	1 brazzo [laket] (= 68,34 cm)	l -, sol 10 3/13
rassa negra nostrana	1 brazzo	l -, sol ~ 10
fil filado de bambaso [bombaž]	1 lira [libra] (= 307,441 g)	l -, sol 16 2/3
fil de lin [platno]	1 lira	l -, sol 15
peliza [kožuh]	1	l 21, sol 14
peliz(z)a da dona	1	l 14, sol -; l 15, sol -
peliza quasi noua da dona	1	l 26, sol -
vesta da dona de lana nostrana negra [oblačilo]	1	l 3, sol -
vesta de rassa de meza vita	1	l 6, sol -
vesta negra de rassa paesana di meza vita	1	l 6, sol -
veste da dona	1	l 6, sol 4
veste da dona de rassa paesana di diversi colori	1	l 6, sol 10
vesta biaua de rassa paesana	1	l 8, sol -
vesta de rassa verde	1	l 8, sol -
uesta paunaza de rassa	1	l 8, sol -
veste de lana nostrana di color rosso	1	l 10, sol -
veste negra da dona de mezo panno	1	l 12 sol -
veste de panno alto de color bianco	1	l 20, sol -
veste de panno alto de color verde scuro	1	l 31, sol -
vesta da dona verde de panno alto	1	l 36, sol -
vestura negra de grixo [oblačilo]	1	l 6, sol -
vestura biaua di lana nostrana	1	l 6, sol -
vestidura de dona de lana nostrana noua	1	l 6, sol 4
vestura de panno basso verde	1	l 8, sol -
vestura de panno alto paunazo	1	l 30, sol -

⁸ Zoran Ladić, Elvis Orbančić, *Spisi istarskih bilježnika I. Spisi labinskih bilježnika 1. Knjiga labinskog bilježnika Bartolomeja Gervazija (1525–1550)*, Pazin, Državni arhiv u Pazinu, 2008 (Posebna izdanja, 17).

⁹ Potrditev prejema dela dote 8. 11. 1540 (št. 17), Prejem dote, 2. 11. 1541 (št. 53), Dota, 13. 3. 1543 (št. 65), Potrditev prejema dote 30. 8. 1545 (št. 91), Dota, 28. 10. 1546 (št. 104)

¹⁰ Prva omemba artikla in merske enote je opremljena s prevodom.

predmet	količina	vrednost: libre (l), sol(i)di (sol); 1 l = 20 s
camisa da dona [srajca]	1	l 2, sol 10; l 2, sol 18; l 3, sol -; l 3, sol 2
camisa de dona de meza vita	1	l 1, sol -
camise da dona nuoua	1	l 4, sol -
camisotto de bochassin (ouer pignola) [jopič]	1	l 8, sol -; l 13, sol -
camisotto di pignola bianco	1	l 13, sol -
camisotto de tella	1	l 4, sol -
camisotto di tella frusto	1	l 4, sol -
camisoto de tella de Chranci	1	l 4, sol -
camisotto de tella nuouo	1	l 4, sol 10
vello sutil Venetian [pajčolan, ruta]	1	l 3, sol -
vello bianco sotil da cauo di dona	1	l 4, sol -
vello sutil venetian da cauo di dona; vello venetiano sutil da cauo da dona	1	l 5 sol -; l 6, sol -
vello zallo	1	l 6, sol -
fazol ouer vello da cauo da dona de seda zalla	1	l 12, sol -
uello de seda da cauo de dona	1	l 16, sol -
vello de bambaso de meza vita	1	l 1, sol 10
vello de banbaso	1	l 2, sol -
velo de bambaso piccolo da couerzer li puceti	1	l 2, sol -
vello de bombaxo da cauo de dona; vello bombasino da cauo di dona	1	l 2, sol 10; l 4, sol -
vello bianco de meza vita de bambaso	1	l 3, sol 10
vello sutil de banbaso da cauo de dona; vello sutil da cauo da dona de bombaso	1	l 3, sol -; l 7, sol 10
vello ouer fazol da cauo de dona de bauelle	1	l 3, sol -
fazol da cauo da dona de lin nuouo	1	l 4, sol -
vello da cauo de dona ditto slogier	1	l 5, sol -
fazollo ouer mantil da operar atorno li puti [ogrinjalo]	1	l 1, sol 10
mantil de lana con vno piccolo da portar brente	1	l 1, sol 16
fazol ouer mantil de lana ditto plascheniza	1	l 2, sol -
mantil de lana vergado ditto plaschieniza	1	l 2, sol -
mantelo cum lo qual si sol portar li puti drio le spalle	1	l 2, sol 10
fazol ouer mantil da ligar drio le spalle	1	l 3, sol -
mantil vergado	1	l 5, sol 4
cimossa rossa [obrobek]	1	l 1, sol -
cimossa ouer scauo scarlatino	1	l 1, sol 10
passica rossa [?]	1	l -, sol 7
passica de lana rossa	1	l -, sol 8; l -, sol 10
posteljina, pregrinjala, brisače		
pugnava [pregrinjalo]	1	l 6 sol -; l 7, sol -
pugnaua n(u)oua	1	l 2 sol -; l 6 sol -; l 6, sol 4 (2x);
pugnaua quasi frusta	1	l 2, sol 10
linzuol [pregrinjalo]	1	l 4, sol 16
banchaletto de piu sorte [posteljno pregrinjalo]	1	l 1, sol 26/3
banchaletto vergado de lana	1	l 1, sol 10
banchaletto da couerzer i puti	1	l 1, sol 10
banchaletto nuouo rosso	1	l 2, sol -
banchaletto alla paexana da adornar le casse	1	l 2, sol 1/3
coltra da letto de meza vita [odeja]	1	l 4, sol - (2x)

predmet	količina	vrednost: libre (l), sol(i)di (sol); 1 l = 20 s
cussin nuouo [blazina]	1	l 1, sol 10
cussin	1	l 2, sol -
entimella da cussin de meza vita [prevleka za blazino]	1	l -, sol 8
entimella	1	l -, sol 10
entimella de cussin	1	l 1, sol 5
banchal ditto carpetto da ornar le case [pregrinjalo]	1	l 12, sol -
banchale ditto rachna vergado de colore nouo	1	l 12, sol -
rachna vecchia de braza 4	1	l 2, sol 10
mantill ouer fazoli de fil grosso da sugar le mani [brisača]	1	l -, sol 8
fazol da sugar le mani [brisača]	1	l 1, sol -
paro de bisacie noue [torba z dvema bisagama]	1	l 1, sol 5
perro de/di bisace	1	l -, sol 12; l -, sol 13 1/3; l -, sol 17 1/2
hišna oprema		
casso di dona de tella de Cranci [skrinja]	1	l 1, sol -
cassa de albeo frusta [skrinja]	1	l 2, sol 8
cassa di albeo	1	l 3, sol 4
cassa depenta di albeo	1	l 6, sol 15
cestelletto piccolo senza manego [koš]	1	l -, sol 2
cestelletto con manego	1	l -, sol 3
cesteletto	1	l -, sol 3 1/3
caldera grande de meza vita [kotel]	1	l 3, sol -
caldera con vno lauezetto de bronzo [kotel z loncem]	1	l 3, sol -
parro de cadene de ferro [par verig]	1	l -, sol 16
doi tamisi (paro) [par verig]	1	l 1, sol -
conca da far pan frusta [posoda]	1	l -, sol 12
albol piccolo [majhen umivalnik]	1	l -, sol 6
candeler di laton de meza vita	1	l -, sol 8
nauisella [ladjica?]	1	l -, sol 3
concula [vrsta mere]	1	l -, sol 8
dragocenosti		
paternostri di ambra zali [rožni venec]	1	l 1, sol 4
corona de paternostri de ambro	1	l 3, sol -
anello de argento basso [prstan]	1	l -, sol 16 2/3
anello de arzento	1	l 2, sol -
anello d'oro	1	l 6, sol -
boton de arzento [gumb]	1	l -, sol 7 1/2
agho de arzento da vello de dona [igla – sponka]	1	l 2, sol -
varia		
animale menuto ouino/caprino [glava drobnice]	1	l 2, sol 10
trombo de aue [čebelji panj]	1	l 2, sol -

V piranskem inventarju niso cenovno ovrednoteni vsi predmeti; taki primeri so v zajetih labinskih popisih redkost. Cenovna opredelitev za posamezen predmet ne po piranskem ne po labinskih zapisih ni bila mogoča v primerih, ko je bilo ovrednotenih skupaj več različnih predmetov. Taki primeri so iz tabel praviloma izpuščeni; iz njih ne bi bila razvidna cena posameznega predmeta, ampak predvsem celota imetja ali dote. – Dejstvo je, da ne v piranskem inventarju ne v labinskih zapisih glede dot nimamo opraviti z omembami novih predmetov in blaga, ampak z (različno) rabljenimi in ne dovolj natančno opisanimi, ki tudi niso bili konkretni predmet blagovno-denarne menjave. Zapisi in tabele tako nudijo le

okvirne, orientacijske cene za v njih omenjene stvari in robo. V oči bode zlasti cena, ki jo je v Piranu v primerjavi z Labinom dosegalo žito, ki ga je v Piranu primanjkovalo, v Labinu pa ne.

TRGOVSKE KNJIGE

Vrsta rokopisov, ki je relevantna za zgodovino cen, so tudi trgovske oz. računске knjige (»Handelsbuch«). Pri njih gre za zasebno poslovno dokumentacijo, ki nudi neposreden vpogled v trgovčevo dejavnost in njegovo knjigovodstvo. Tovrstne vire že dolgo raziskujejo tudi v drugih evropskih okoljih.¹¹ Za slovenski prostor beležimo najstarejši dve znani ohranjeni trgovski knjigi – hrani ju Zgodovinski arhiv Ljubljana¹² – iz Ljubljane iz 1517 in 1534/35.¹³ Zapisani sta v vulgarnem nemškem jeziku. Vsebujeta veliko podatkov o tedaj uveljavljenih cenah v osrednji Sloveniji. Ljubljana je bila glavno mesto dežele Kranjske v okviru Svetega rimskega cesarstva. Valute¹⁴ in mere,¹⁵ ki so se tam uporabljale, so bile druge kot v beneškem primorju, a tudi ne povsem identične z »dunajskimi«. – Zanimivo je, da tudi obravnavani piranski inventar omenja obstoj – verjetno podobnih – poslovnih knjig,¹⁶ ki pa se niso ohranile.

Trgovska knjiga iz zapuščine trgovca Sigmunda Mospacherja ima težišče okrog 1517, vsebuje pa tudi nekaj starejših zapisov (od 1505) in posamezne do 1548. Je izvrsten vir za raziskavo trgovske dejavnosti, nudi pa tudi mnogo drobnih podatkov o tedanji Ljubljani in njenih prebivalcih.

Sigmund Mospacher je bil najverjetneje bavarskega porekla. V Ljubljano je prišel konec 15. ali v začetku 16. stoletja in se tam poročil v znano trgovsko družino Stettner. Trgoval je samostojno. Sedež je imel v Ljubljani. Imel je dve prodajalni, ena je bila specializirana samo za prodajo blaga, druga je nudila razno robo. Mospacher je na veliko trgoval s krznom in usnjem. Njegove trgovske vezi so segale prek Koroške in Salzburškega do Augsburga, Nürnberga in Ulma, na severu do Gornje Avstrije, na jugu do Kvarnerja z Reko, Bakrom in Kastvom, na zahodu do Trsta in verjetno Benetk, na vzhodu do Ptujja. Zaradi političnih razmer pa je bilo njegovo trgovanje bolj usmerjeno v Nemčijo in Avstrijo, manj pa v Italijo in na Ogrsko. Po drugi strani pa njegovo vodenje poslovne evidence z dvojnimi knjigovodstvom, pa tudi občasna uporaba beneške valute kaže na beneški vpliv. Sigismund Mospacher je umrl okrog 1. aprila 1517, poravnave njegovih terjatev in dolgov pa so zabeležene do 1548.¹⁷

Od druge računске knjige sta v Zgodovinskem arhivu Ljubljana ohranjena le dva lista, gre pa za fragment knjige družbe Khisl-Weilhamer iz 1535, v katerem se omenjajo tudi trgovski posli iz 1533 in 1534. Rodbina Khisl je prišla na Kranjsko v začetku 16. stoletja z Bavarske, Stefan Weilhamer, po poreklu s Salzburškega, pa je prišel v Ljubljano pred 1517. Veit Khisl je s Stefanovim sinom Hansom zasnoval

¹¹ Podobni objavi za Avstrijo: Ferdinand Tremel, *Das Handelsbuch des Judenburger kaufmannes Clemens Körbler 1526–1548*, Graz, Historischer Verein für Steiermark, 1960; Othmar Pickl, *Das älteste Geschäftsbuch Österreichs. Die Gewölberegister der Wiener Neustädter Firma Alexius Funck (1516 bis ca. 1538)*, Graz, Othmar Pickl, *Das älteste Geschäftsbuch*, 1966; primer za Italijo: Jacques Heers, *Le livre de comptes de Giovanni Piccamiglio, homme d'affaires génois. 1456–1459*, Paris, S: V: P: E: N:, 1959 (Ecole pratique des Hautes-Etudes, VIe section. Centre de Recherches historiques. Affaires et gens d'affaires, XII.); primer za Nemčijo: Franz Bastian, *Das Runtingerbuch 1383–1407 und verwandtes Material zum Regensburger-südostdeutschen Handel und Münzwesen. 1. Darstellung; 2. Text des Runtingerbuches; 3. Urkunden, Briefe, Rechnungsauszüge; Register zum Text des Runtingerbuches, Berichtigungen, Ergänzungen*, Regensburg, Bosse, 1935–1943; bibliografijo objav računskih knjig hanzeatskih in gornjenemških mest navaja: Wiltrud Eikenberg, *Das Handelshaus der Runtinger zu Regensburg*, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht Verlag 1976, 11–17; najnovejša tovrstna objava: Ekkehard Westermann, Markus A. Denzel, *Das Kaufmannsnotizbuch des Matthäus Schwarz aus Augsburg von 1548*, Stuttgart, Steiner 2011.

¹² Zgodovinski Arhiv Ljubljana (SI ZAL LJU)/0488, Mesto Ljubljana, rokopisne knjige, t.e. 550, Cod. XXIII, knjiga 48, Knjiga upnikov in dolžnikov Žige Mospacherja, 1517; SI ZAL LJU/0338 Makulature (Mac V), t. e. 12, Fragment trgovske obračunske knjige ljubljanske trgovske družbe Kisl-Weilhamer, 1535.

¹³ Vilfan, S., Otorepec, B., Valenčič, V., 1986.

¹⁴ Vilfan, S., 1986; mihelič, D., 2015.

¹⁵ Vilfan, S. 1954; Darja Mihelič, *Kunštno računstvo za trgovce 16. stoletja (računski trgovski priročnik kot zgodovinski vir), Med srednjo Evropo in Sredozemljem. Vojetov zbornik*, Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU, 2006, [659]–675.

¹⁶ »... pero de alchuni altri crediti non liquidati che si ritrouano nelli libri de conti tenuti per il ditto maestro Zan Francesco et maestro Marcho fratelli ...«

¹⁷ Vilfan, S., Otorepec, B., Valenčič, V., 1986, 22–26.

(javno) trgovinsko družbo, od katere se je ohranil omenjeni fragment, ki daje sklepati na poslovne stike z Vidmom, Salzburgom in južno Italijo.¹⁸

Računske knjige nudijo podatke o konkretnih prodajnih cenah trgovskih artiklov. Primerka računskih knjig iz Ljubljane se po času nastanka razlikujeta. Da bi nakazali, kateri podatki so iz starejše, kateri iz mlajše trgovske knjige, smo slednje v tabeli cen označili z asteriskom. Cene so izražene v goldinarjih, krajcarjih in pfenigih. Goldinar je imel 60 krajcarjev po 4 pfenige. Razmerje med avstrijsko in beneško valuto po različnih izračunih malenkost odstopa.

Tabela 3: Cene v ljubljanskih trgovskih knjigah¹⁹

predmet	količina	cena: goldinar (fl), krajcar (kr); dukat (duc), sol(i)duc (sol); 1 fl = 60 kr; 1 duc = 124 sol
živila		
wein [vino]	1 masl [maselc] (= 0,413 l)	fl -, kr 19/34
khanddell [?]	1 masl	fl -, kr 12
oll [olje]	1 zennt [stot] (= 100 pfund = 56 kg)	duc 3, sol 62 (3x); duc 4, sol -
oll, öll	1 zen(n)t, zennt, cent	fl 4, kr 40 (2x); fl (rein), 5 kr 15 (7x); fl 5, kr 20
habbern, habernn [oves]	1 star [star] (= 83,32 l)	fl -, kr 21; fl -, kr 22
hirsch [proso]	1 star	duc -, sol 36 (2x)
zucker vein [sladkor]	1 phundt [funt, dunajska libra] (= 0,56 kg)	fl -, kr 15
kuchl zuckher	1 pfundt	fl -, kr 10
paxhorendl [rožiči]	1 zennt	fl 2, kr -
mandel [mandlji]	1 zenth, zennt	fl 6, kr 40 (2x)
mandel	1 zennt	duc 5, sol -
feygenn [fige]	1 zennt	duc 2, sol 5
feygen(n), feigenn	1 zennt(t)	fl 2, kr - (2x); fl 2, kr 15 (2x); fl 2, kr 43
alt veygenn	1 phundt brutto	fl -, kr ~1,5
innwerg [ingver]	1 h (heller = 1/32 lot = 0,547 g)	fl -, kr 40
negllen [nagelj nove žbice]	1 lot (= 1/32 pfund à 2 marck [marka] = 17,5 g)	fl -, kr 10
piper [dolgi poper]	1 libritz [lahka libra] = 0,303 kg)	fl -, kr 20 (2x); fl -, kr 23 1/3
safran [žafraan]	1 lot	fl -, kr 12
muschkat plue [muškato cvet]	1 lot	fl - kr 10
tkanine, oblačila		
tuech [blago]	1 ellen [vatel] (= 78 cm)	duc -, sol 60
t(h)uech von Camerlin [iz Camerina]	1 ellen	fl 1, kr -; fl 5, kr 20
pruckhisch hasche atlas; hasche farb pruckhisch atlas [svileno blago iz Bruggeja]	1 ellen	fl -, kr 40; fl 2, kr 40
pruckhisch atlas allerlay farb	1 ellen	fl 1, kr -
venedigisch atlas [iz Benetk]	1 ellen	fl 1, kr 8 1/2
ratt arass [blago iz Arrasa]	1 ellen	fl -, kr 20
leber farb(en) (h)arras	1 ellen	fl -, kr 20 (2x)
allerlay farb arras	1 ellen	fl 1, kr 15
allerlay farb zendl [vrsta tafta]	1 pratsch [laket] (= 68 cm)	fl -, kr ~ 4
lindisch t(h)uech [blago iz Londona]	1 ellen	fl 1, kr - (2x); fl 1, kr 4 (2x); fl 1, kr 8; fl 1, kr 8 1/2 (2x)
sittigruenn lindisch thuech	1 ellen	fl 1, kr 3
prawn lindisch thuech	1 ellen	fl 1, kr 3

¹⁸ Vilfan, S., Otorepec, B., Valenčič, V., 1986, 37–41.

¹⁹ Prva omemba artikla in merske enote je opremljena s prevodom in ev. pojasnilom.

predmet	količina	cena: goldinar (fl), krajcar (kr); dukat (duc), sol(i)dus (sol); 1 fl = 60 kr; 1 duc = 124 sol
schwartz lindisch tuech	1 ellen	fl 1, kr 3; fl 1, kr 8 1/2
leber farb lindisch thuech	1 ellen	fl 1, kr 8 1/2
weyss lindisch tuech	1 ellen	fl 1, kr 8 1/2
maglisch, maclisch, mahlisch t(h)uech [blago iz Mechelena]	1 ellen	fl 1, kr 4 (2x); fl 1, kr 6; fl 1, kr 6 2/3
schwartz maglisch tuech	1 ellenn	fl 1, kr -
leber farb meglisch thuech	1 ellen	fl 1, kr -
gelb vnd schwartz meglisch thuech	1 ellen	fl 1, kr 8
prawn meglisch thuech	1 ellen	fl 1, kr 8 1/2
gelb mechlich tuech	1 ellenn	fl 1, kr 8 1/2
schwartz welsch tuch [italijansko blago]	1 ellen	duc 1*
teutsch tuech [nemško blago]	1 ellenn	fl -, kr 20
schwabisch zwillich [dvonitno švabsko blago]	1 ellen	fl -, kr 20 (2x)
fuetertuech [blago za podlogo]	1 ellen	fl -, kr 11
gelb fuetter tuech	1 ellen	duc -, sol 28
gruen fuetertuech	1 ellen	fl -, kr 18 2/3; fl -, kr 20; fl -, kr 30
weyss fuettertuech, fuetter thuech	1 ellen(n)	fl -, kr 11; fl -, kr 12
fuetter, fuet(er)er parchannt(t) [barhant]	1 ellen	fl -, kr 6 (3x)
weyss vlmerer parchant	1 ellen	fl -, kr 11
new rupffen [platno]	1 ellen	fl -, kr 32/3*
satyn [saten]	1 ellen	fl -, kr 18
seydenn [svila]	1 quintat (= 1/4 lot = 1/128 pfund [libra] = 4,375 g)	fl -, kr 3 1/3
weidgarn [garn]	1 libritzen	fl -, kr 20
puschen strickh [sveženj vrvi]	1	duc -, sol 31*
kotzen [odeja]	1	fl 1, kr 20*
zwifach vnngriisch khotzen [ogrska dvojna odeja]	1	fl 1, kr 25
ganntz vnngriisch khotzen	1	fl 1, kr 39 1/2
hut [klobuk]	1	fl -, kr 10
weyss messgewannt [mašno oblačilo]	1	fl 5, kr 20
leber farb atlas mess gewannt	1	fl 9, kr -
wellser [obuvalo?]	1 par	fl -, kr 8
stiffel [škornji]	1 par	fl 1, kr -*
goller [ovratnik]	1	fl 1, kr -(2x)
liderine goller [usnjen ovratnik]	1	fl 1, kr -*
goller von Zamacken [?]	1	fl 1, kr 11*
živina, kože		
ross [konj]	1	fl 9, kr -; fl 12, kr -
clain oxlen [bikec]	1	fl 1, kr 52 1/2
lannd oxell	1	fl 3, kr -; fl 3, kr 44
oxle	1	fl 4, kr 9 2/3
vechruckenn [koža s pleč]	1	fl -, kr 4
khitzfeell [kozličja koža]	1	duc -, sol 2
khitz fell, khitzfeel(l)	1	fl -, kr 1; fl -, kr 1 1/7
weyss fell/khast leder [usnje]	1	duc -, sol 15
khnielling, khniellnig, khnuellingkh, kniellnig [koža]	1	fl -, kr 2 1/2; fl -, kr 2 11/20 (2x); fl -, kr ~3; fl -, kr 3 1/5
heutt pergammenn [pergament]	1	fl -, kr 10
kovine		

predmet	količina	cena: goldinar (fl), krajcar (kr); dukat (duc), sol(i)dus (sol); 1 fl = 60 kr; 1 duc = 124 sol
eysenn [železo]	1 miliario [miliar] (= 1000 libbre grosse = 477 kg)	duc 13, sol -
eysenn	1 faschen [sodček]	duc -, sol ~ 26 1/2
eysn	1 meyler (= 1000 libbre viennesi = 560 kg)	fl 12, kr 40 (2x)
zinen [cin, kositer]	1 phundt	fl -, kr 12
alt vnd new zin	1 phundt	fl -, kr 10
kheckhsylber [srebro]	1 phunt	fl -, kr 24
golt [zlato]	1 techell [?]	fl -, kr 3 1/2
schwartz kupfer [baker]	1 cento [stot]	fl 2, kr 27 1/2; fl 6, kr 15
mosser [možnar]	1	fl -, kr 55
schräuffen [vijaki]	1 stubenn [?]	fl -, kr 2
eissen drat [železna žica]	1 h	fl -, kr 4
stachel [bodeča žica]	1 mayller	fl 28, kr -*
kemične snovi		
alawn, alaun [galun]	1 zennt, cento	fl 5, kr 30; fl 8, kr -* (2x)
kreyden [kreda]	phundt	fl -, kr ~ 1
vitriol	1 zent	fl 1, kr 30
presyly [braziljka, brazilski les]	1 zent	fl 18, kr -
schwebl [žveplo]	1 zent	fl 2, kr -

Tabela 4: Razmerja beneške in avstrijske valutne lestvice

beneški dukat	renski goldinar	beneška libra	dunajski šiling	beneški veliki denarič	dunajski krajcar	beneški sol(i)dus	dunajski pfenig	dunajski heller	beneški mali denarič
1	1 3/8	6 1/5	11	46 1/2	82 2/3	124	330 2/3	661 1/3	1488
	1	4 1/2	8	33 3/4	60	90	240	480	1080
		1	1 7/9	7 1/2	13 1/3	20	53 1/3	106 2/3	240
			1	4 7/32	7 1/2	11 1/12	30	60	135
				1	1 7/9	2 2/3	7 1/9	14 2/9	32
					1	1 1/2	4	8	18
						1	2 2/3	5 1/3	12
							1	2	4 1/2
								1	2 1/4

PRIROČNIKI ZA TRGOVCE

Med zgodnjimi tiski so od 16. stoletja dalje izhajali posebni priročniki, namenjeni trgovcem. Poučevali so jih o enotah, v katerih se je merilo blago.²⁰ Trgovci pa naj bi pri svojem delu ob poznavanju

²⁰ Mdr.: Bartolomeo Pasi, *Tariffa de pexi e misure*, Venesia, Albertin da lisona uerellese 1503; Bartolomeo Pasi, *Tariffa de pesi e misure corrispondenti dal Leuante al Ponente, da vna terra a l'altra, e a tutte le parti del Mondo, con la noticia delle robe che se trazeno da vno paese per l'altro*, Venetia, Alexandro di Bindoni 1521; Bartolomeo Pasi, *Tariffa de i pesi, e misure corrispondenti dal leuante al ponente, e da una terra e luogo all'altro, quasi per tutte le parti dil mondo, con la dichiarazione e notificazione di tutte le robbe che si tragono di un paese per l'altro*, Vinetia, Pietro di Nicolini da Sabbio 1540; Bartolomeo Pasi, *Tariffa de i pesi, e misure corrispondenti dal leuante al ponente e da una terra e luogo all'altro, quasi per tutte le parti del mondo. Con la dichiarazione e notificazione di tutte le robbe, che si tragono di uno paese per l'altro*, Vinegia, Paolo Gherardo 1557; Francesco Garatti, *Il divertimento aritmetico con diverse notizie di Monete, Pesi, Misure*, Venetia, Orlandi 1686; Antonio Megliorati, *Novissima corrispondenza delle pesi e misure di Venezia con li pesi e misure delle Citta e Terre, che negoziano con Essa*, Venezia, P. D'Orlandi 1703.

mer v različnih okoljih obvladali tudi večino obračunavanja menjav denarja, stroškov, dobičkov, obresti in zapletenejših poslov. Za njihove potrebe so nastajali računski učbeniki in vadnice, ki so trgovce učili preračunavanja mer in denarja iz enega sistema v drugega. Vsebovali so poduk o računskih operacijah in naloge z rešitvami in razlagami, prilagojene potrebam tedanjega poslovanja. Naloge so izhajale iz vsakdanje prakse: spontano navajajo v tistem času običajne denarne enote, mere, cene in stroške, povezane s trgovsko dejavnostjo, ter razlike in razmerja med njimi v različnih okoljih. Navodila za matematično reševanje izračunov v teh priročnikih so danes zastarela in slikajo v prvi vrsti zgodovino razvoja tehnike računskih operacij. Zgodovinar pa sme in more v priročnikih omenjene podatke o denarju, merah in cenah upoštevati kot zanesljive zlasti za čas približno (poldrugo) desetletje pred prvo izdajo takega učbenika, ko je pisec začel zbirati konkretne podatke o cenah, merah in denarju, ki jih je uporabil pri svojem izvajanju.²¹ V času kasnejših izdaj učbenika pa so bili zlasti denar in cene, deloma pa tudi mere, podvrženi spremembam. Pri novejših izdajah je potrebno preveriti, ali so v nalogah upoštevane ev. tovrstne spremembe. Opisani računski priročniki za trgovce so pri preučevanju zgodovine mer, denarja in cen skoraj prezrti, čeprav odpirajo široke možnosti raziskav.

Primer računskega priročnika za trgovce je tudi *Künstliche rechnung mit der Ziffer vnd mit den zal pfennigen / samt der Wellischen Practica / vnnd allerley fortheil auff die regel de Tri. Item vergleichung mancherley Gewicht / Elnmaß / Müntz etc. auff etlich Land vnd Stett. Gemehret mit 293 Exempeln / von mancherley Kaufhendeln mit erklerung wie dieselben zu machen vnd in die Regel zusetzen sein*²² izpod peresa Christoffa Rudolffa. Leta 1526 je na Dunaju izšla njegova prva izdaja, delo pa jih je v 16. stoletju doživelo 11. Izdaje niso bile identične, spreminjala se je njihova struktura in razpored besedila. Velik del praktičnih nalog pa je ostal glede na prvo izdajo nespremenjen, samo v nekaterih so se konkretni podatki spreminjali. Nekatere izdaje vsebujejo tudi povsem nove naloge. Podatki, ki so v novejši izdaji nespremenjeno povzeti po predhodni izdaji učbenika, dopuščajo pomislek, da v času izdaje novejšega učbenika niso bili več aktualni. V primeru novih podatkov v nalogah, vsebinsko povzetih po predhodnih izdajah, zlasti pa v primeru novih nalog v »sveži« izdaji učbenika, pa je dopustna domneva, da so podatki prilagojeni novejšemu stanju.

Avtor omenjenega priročnika je zgodovinarjem skoraj nepoznan,²³ bolj pa je slaven med matematiki. Rojen je bil 1499 v Jaworju na Poljskem, umrl pa je 1545 na Dunaju v starosti 46 let. Na dunajski univerzi je od 1517 do 1521 študiral algebro pri Heinrichu Grammateusu.²⁴ Ostal je na Dunaju in se preživiljal z inštrukcijami iz matematike. Njegovo delo *Behend vnd Hubsch Rechnung durch die kunstreichen regeln Algebre so gemeincklich die Coss genennt warden*²⁵ (Strasbourg, 1525) je prvo nemško delo iz algebre, napisano po predlogi anonimnega avtorja pred 1510 zapisanega dunajskega rokopisa *Regulae cosae vel Algebrae*.²⁶ V omenjenem priročniku za trgovce je uporabljal ulomkovo črto. Namesto decimalne vejice mu je služila navpičnica, prim. *Exempel Büchlin*²⁷ (Augsburg 1530). Uporabil je črke a, c in d za številke, s čimer je ustvaril moderno simboliko.²⁸

²¹ Cenovna nihanja kmetijskih proizvodov, ki so bila odvisna od konkretnih letin, ali se je njihova cena tekom leta spreminjala (vino), so v takih učbenikih povzeta pavšalno. Razpon cen teh pridelkov, ki jih omenja učbenik, pa najverjetneje ostaja znotraj razpona med minimalno in maksimalno ceno, ki jo je občasno dosegel nek proizvod.

²² Umetno računstvo s številkami in plačilnimi denarji skupaj z laško prakso in vsemi prednostmi pravila de Tri. Potem primerjava raznih uteži, vatlov, kovancev itd. v nekaterih deželah in mestih. Razširjeno z 293 primeri raznega trgovskega poslovanja z razlagami, kako ga opravljati in ravnati po pravilih.

²³ Rudolffovo izdajo iz 1540 citira npr. Zlatko Herkov, *Mjere Hrvatskog primorja s osobitim osvrtom na solne mjere i solnu trgovinu*, Rijeka, Historijski arhiv 1971 (Historijski arhiv u Rijeci i Pazinu, Posebna izdanja, 4), 104, 215; izdajo iz 1546 obravnava Mihelič, D., 2006.

²⁴ Grammateus (rojen ok. 1490 v Erfurtu v Nemčiji, umrl 1525 na Dunaju star 35 let) je študiral na Dunaju in v Krakovu. Od 1517 do 1521 je poučeval na dunajski univerzi – prav v letih, ko jo je obiskoval Rudolff. Bil je vpliven mojster računanja, pisal je nemške računske knjige, prispevke k uporabi simbolov v aritmetiki in algebri, dosledno je uporabljal znaka za plus in minus, napisal je navodilo o knjigovodstvu (po Österreich-Lexikon <http://www.aeiou.at/aeiou.encyclp.s/s366972.htm>).

²⁵ Priročno in čedno računstvo z umetelnimi pravili algebre, ki se običajno imenujejo *die Coss*.

²⁶ Pravila *cosae* ali algebre.

²⁷ Knjižica primerkov.

²⁸ Po Österreich-Lexikon <http://www.aeiou.at/aeiou.encyclp.r/r935986.htm>.

Priročnik za trgovce, na katerem temelji raziskava, je izšel 1546 na Dunaju,²⁹ leto po avtorjevi smrti. Jezik priročnika je ljudski – nemški, ki pa še ne pozna trdnih pravil pisanja in slovnice. V tekstu se pojavljajo izmaličeni izrazi in besede, ki jih v slovarjih ne najdemo.

Prvi del knjižice uči uporabnika računskih operacij, drugi pa je namenjen konkretnemu računanju trgovcev. Ti so morali znati pretvarjati npr. dunajske mere in denar v beneške(ga), tirolske(ga), antwerpenske(ga), nürnberške(ga), budimske(ga) (tedaj *Ofen* oz. Peč), breslauske(ga), krakovske(ga) in še in še. Biti so morali pozorni tako na nominalno (obračunsko) vrednost kovancev kot na vsebnost dragocene kovine v njih in na razmerja vrednosti teh in onih »zlatnikov«. Poznati so morali merske enote za dolžino, prostornino, težo, ki so jih uporabljali v različnih pokrajinah in mestih. Tudi embalažne enote so imele okvirno določen obseg.

S konkretnimi nalogami in primeri iz tedanjega stvarnega poslovanja in življenja, je Rudolff za potrebe trgovcev pripravil poglavje o kovancih in utežeh »Exempel von mancherley muentz vnd gewicht«, primere menjave (»Wechsel«) in obračunavanja po deželah (»Rechnung vber Landt«). Opisal je pravila vložkov in deljenja dobička in tveganja v poslovnih družbah (»Geschelschafftten vnnnd teylung«) in v vodenju poslov poslevoedečega trgovca z operativnim družabnikom (»Factorey«). Pridružil je poglavje o rudnikih ter preračunavanju vrednosti srebra in zlata (»Exempel von, Bergwerck, Silber und Goldt rechnung«) in o kovanju denarja (»Müntzschlag«). Trgovca je poskušal poučiti o vrednosti različnih zlitin dragocenih kovin ter o kovanju in vrednosti novcev. Nužen za trgovca in dragocen za sodobnega raziskovalca je poduk o preračunavanju različnih mer, teže, kovancev med seboj (»Wechsel vnnnd verkerung einer Maß / Gewicht vnnnd Muentz etc. in die ander«).

V praktičnih nalogah k poglavjem Rudolff omenja konkretne podatke iz vsakdanjega življenja trgovcev. Navedene cene in stroške (potovanj) ter plačila za storitve, navedene v prvi izdaji učbenika (1526), smemo sprejeti kot običajne v drugem desetletju 16. stoletja. Enako velja za primere valutnih in denarnih razmerij ter dobičkov in možnih izgub trgovskega in bančnega poslovanja.

Trgovci so nabavljali blago v kraju, ki je bil blizu proizvajalca ali je imel utečeno dobavo robe v večjih količinah. Tam je bilo blago cenejše kot v potrošnih središčih, kamor so ga trgovci razpečavali. Iz praktičnih primerov, ki jih navaja Rudolff, je očitno, kje se je nabavljalo katero blago in kam je potovalo. Ker pa je sam živel na Dunaju, Rudolff v svojih praktičnih nalogah pogosto jemlje kot izhodišče ali cilj trgovske poti prav Dunaj.

Od raznovrstnega trgovskega blaga v svojih primerih Rudolff pogosto omenja zlasti raznovrstne tkanine in začimbe, neredko pa so predmet trgovanja žito, vino, živina, kože, vosek, ribe, olje, mast, med, sladkor, orehi, mandlji, suho sadje in še in še. Iz Rudolffovih primerov moremo posneti naslednjo podobo: Iz Benetk so na Dunaj, v Budim (*Ofen*), Breslau, Nürnberg in Augsburg potovali tovari začimb (poper, žafran, nageljnovc žbice), dišav (ambra, milo), južnega sadja (fige, rozine), olivnega olja, vina, svile. Znano je bilo sukno iz Milana, Bergama, Genove, Kemptena in Ulma ter svila iz Kölna. Flandrija in Brabant z Bruggejem in Antwerpenom sta bili izhodišči, iz katerih je potovalo (angleško) sukno na Dunaj in v Budim. Svila in sukno sta ubirala pot na vzhod prek Nürnberga in Frankfurta, pa tudi naprej prek Dunaja (do Budima). Od kovin se je prek Augsburga tovorilo in trgovalo s srebrom, prek Nürnberga s cinom, medjo in bakrom. Prek Nürnberga je potoval »francoski les« in galun. Nürnberg je proizvajal in izvažal žebelje, nože, kompase, karte, namizna in posteljna prekrivala. Papir za potrebe nürnberškega tiskarstva je prihajal iz Basla. Z Ogrske so v zahodno Evropo potovali voli, goveje in ovčje kože, pa tudi nekatere vrste tkanin (platno), karte, beluge (ribe, dragocene po kaviarju), klobuki. Zahodna Evropa se je prek Poznana, Breslauua in Krakova oskrbovala z voskom, prek Breslauua tudi z usnjem in platnom. Češka je proizvajala in izvažala volno, vosek, pivo, sir, mast in perje.

V priročniku se v trgovski vlogi pojavljajo številne evropske dežele in kraji: Bavarska, Würtemberška (vino), Švabska (sukno), nemški kraji Nürnberg, Strasbourg, Ulm, Augsburg, Passau, Frankfurt, Köln,

²⁹ Več drugih izdaj priročnika, ki pa se med seboj nekoliko razlikujejo, je dosegljivih na spletu. Podatki v izdaji iz 1546 se nekoliko razlikujejo od izdaje iz 1526. Pač pa naletimo na več novih nalog z novimi podatki npr. v izdaji iz 1557, ki navaja tudi nekaj spremenjenih denarnih razmerij.

švicarski kraji Bern, Basel, Ženeva, Konstanca, St. Gallen, pokrajini Tirolska in Poadižje (*Etschland*) (vino, sukno, žito) z Bolzanom in Brixnom, beneško ozemlje, Ogrska z Budimom, Poljska s Krakovom, Poznanom in Olomoucom, Šlezija z Breslauom, Saška z Erfurtom, Leipzigom, Mišenjska, Češka s Prago, Flandrija in Brabant z Bruggeem in Antwerpnom. Trgovske niti so vodile tudi v Lyon in Lizbono. Trgovina z blagom masovne potrošnje (žito) pa je neredko potekala tudi med številnimi bližje ležečimi kraji in samostani. V delu ni omembe in ni zaznati ovir, ki bi jih za trgovino predstavljala bližina agresivne osmanske države na jugovzhodu. Nasprotno: Budim, ki je 1541 padel pod Osmane, je v primerih nalog ena od pogosto omenjanih trgovskih destinacij – po tem moremo soditi, da izdaja priročnika iz 1546, na kateri temelji raziskava, (morda) ni bila prilagojena času in da je v računski praksi, ki ji je bil priročnik prvenstveno namenjen, ohranjala starejše podatke.

Rudolffova napotila in praktični primeri nudijo podatke in primerjave o denarnih razmerjih avstrijskega in denarja iz drugih trgovsko zanimivih območij: Ogrske, Švabske, Bavarske (Augsburg), Frankovske (Nürnberg), Württemberg, Saške, Alzacije (Strasbourg), Antwerpna, Flamske, Tirolske, območja Adiže, Basla, **Češke in Moravske (Olomouc)**, **Šlezije (Breslau)**, **Poljske (Krakov)**, **Mišenjske** in Benetk. Posamezne denarne enote različnih okolij so se lahko razlikovale, lahko pa so bile tudi enakovredne, a so se razlikovale lestvice njihovih manjših enot.

Tako različni merski sistemi kot razmerja denarnih enot so ob – s strani avtorja – simuliranih vrednostih trgovskega poslovanja predmet zapleteno zastavljenih Rudolffovih nalog, na katerih naj pilili svoje veščine trgovci. V Rudolffovih praktičnih primerih mrgoli podatkov o cenah raznovrstnih artiklov. Včasih je cena navedena neposredno za enoto blaga, drugič se je treba do nje dokopati z računskimi operacijami. Te so pogosto preproste: v njih se omenja cena celote in izmerjena količina blaga (npr. tkanin v vatlih (»elle«), svile v kratkih laktih (»seiden eln«, »kurtze brätschen«), surove svile, bombaža, volne v librah (»pfund/t/«) in centih (»centner«); živil: vina v vedrih (»aymer«, »ampher«), četrtinkah (»quart«) in osminkah (»achterin«), merici (»mas«) ter čebrih (»bigonz«); žita v merah (»mut«, »metzen«, »star«, »urna«); suhega sadja: mandljev v librah in centih, rožičev (»poxhörndel«, »carobi«) v librah in starih, fig v centih in starih, rozin v starih, orehov, hrušk in jabolok po kosih ali v librah, medu v librah; začimb: sladkorja, popra, kubebe, nageljnovih žbic, ingverja, timijana, »gallas«, kalužnika, »frantzosen holtz« v librah in centih, cimeta, muškatanega oreška, janeža, »pariskörner«, svinčevega belila, »senebleter«, »citver«, »začimba življenja«, gadnjak, »gamffer«, terjak, amonijeva sol, kardamom, mira, »weis weyrach«, guma, žveplo, rozine, mastika, kasija, perunika, v librah; »turbit« in »thucian« v librah in lotih, »zmajeva kri« v četrtinkah (»vierding«) in lotih, rabarbara v lotih; količine voska, mila, loja, galuna so izraženev librah in centih ter miliarjih (»meiller«) in »stein«-ih; cina, mesinga in bakra v librah in centih, srebra in zlata v markah in lotih (zlata tudi z oceno karatov).

Tabela 6: Razmerja med merami za zlato in srebro

libra	marka	lot	karat	quint(el)	pfennig
1	2	32	48	128	512
	1	16	24	64	256
		1	1 1/2	4	16
			1	2 2/3	10 2/3
				1	4

Kadar je naloga osredotočena na en kraj z eno valuto in enotnimi merami, z izračunom cene blaga ni težav. Mnogo bolj zapletene pa so naloge, ki zajemajo kraje z različnimi valutami in merami, še bolj pa tiste, ki ob omenjenih parametrih predvidevajo še stroške transporta blaga iz enega kraja do drugega (ne pa tudi vpliva povpraševanja in ponudbe blaga, kar v nalogah izostaja). Kadar so podatki dovolj jasni in konsistentni, so izračuni cen zapleteni, a dandanes tudi/zlasti s pomočjo sodobnih računalniških pomagala – rešljivi. Seveda danes računamo z decimalnimi števili, Rudolff pa je uporabljal ulomke. Izračuni se zaradi težavnosti zapleteno zastavljena načina izračunavanja z ulomki povsem ne ujemajo.

– Za konkretno sodobno razumevanje razmerij med različnimi merskimi in denarnimi enotami pa je za merske enote primerno ugotoviti vzporednico s sodobnimi merami, kar (tudi) ni vselej preprosto.

Dotatna težava je, da pri vrsti nalog pisec učbenika izpušča ključne podatke, saj predvideva naše védenje (glede razmerij denarnih ali merskih enot), ki je bilo v njegovem času samoumevno, danes pa ga ne premoremo. Tam se pojavljajo težave. A že rešitve tistega, kar v nalogah ni prezahtevno – tak pa je večji del, more –, ob primerjalnih preverbah s podatki iz drugih/drugačnih virov za čas drugega desetletja 16. stoletja v veliki meri osvetliti naše védenje o cenovnih strukturah obravnavanega obdobja.

Tabela 6: Cene iz priročnika *Christoffa Rudolffa*³⁰

predmet	kraj	količina	cena
živila, začimbe, zelišča			floren, gulden (fl), kreuzer (kr); ducat(o) (duc), soldo (sol)
wein [vino]	NN, Österreich, Wien [Avstrija, Dunaj]	1 achtring [osminka] (=1/32 aymer [vedro] = 4 masl/seydel [maselc] = 1,65 l)	fl -, kr 1; fl -, kr 1,16; fl -, kr 1,25; fl -, kr 1,33; fl -, kr 1,41; fl -, kr 1,5; fl -, kr 1,64; fl -, kr 1,88; fl -, kr 2; fl -, kr 2,11; fl -, kr 2,2; fl -, kr 2,34; fl -, kr 2,5; fl -, kr 2,64; fl -, kr 2,97; fl -, kr 3; fl -, kr 3,17; fl -, kr 4,92; fl -, kr 7,77; fl -, kr 12,19
malvasier [malvazija]			fl -, kr 13
muscatel [muškat]			fl -, kr 9,43
wein	Nürnberg		fl -, kr 4,22
muscatel	Venedig [Benetke]		fl -, kr 7,87
	Etschland [Poadižje]		fl -, kr 12,5
traid [žito]	NN	1 metzen [mernik] (= 1/30 mut = 45,78 l)	fl -, kr 17,18; fl -, kr 18,5; fl -, kr 25; fl -, kr 30; fl -, kr 37,5; fl -, kr 45
weytzen [pšenica]			fl -, kr 8; fl -, kr 9,68; fl -, kr 10
rockhen [rž]			fl -, kr 6
habern [oves]			4; fl -, kr 8,5; fl -, kr 10
traid	Wien	1 metzen	fl -, kr 14,76
weytz			15,67; fl -, kr 15,97; fl -, kr 16,76
habern			fl -, kr 11,3
traid			
waitz	Etschland	1 star (= 83,32 l)	fl -, kr 32,5 kr
habern		1 star	fl -, kr 27,5
röcken		1 star	fl -, kr 26
baumöl [oljčno olje]	NN	1 centner [stot, cent] (= 100 pfund = 56 kg)	fl 7, kr 22,5
	Venedig	1 meiller (= 1000 pfund = 577 kg)	duc 39, sol 22,4
	Wien	1 meiller (= 577 kg)	fl 60, kr 50,83
schaff schmaltz [ovčja mast]	NN	1 pfund (lb) [libra] (= 0,56 kg)	fl -, kr 1,75; fl -, kr 3,25
ochsen [bik]	NN	1	fl 4, kr 45; fl 6, kr 37,5
	Ungarn [Ogrska]	1	fl 4, kr 45,94
	Wien	1	fl 5, kr 15
(ochsen)fleisch [govedina]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 1
wampen [vampi]	NN	?	fl -, kr 11
gerob [drobovina]	NN	?	fl -, kr 6
käse [sir]	Behem [Češka]	1 pfund (lb)	fl -, kr 0,58

³⁰ Zaradi lažjih primerjav cen, so mere v tabeli usklajene z dunajskimi in beneškimi, denarne enote pa so prevedene v izbrane enote iz dunajske (goldinar, krajcar) in beneške (dukat, sold) denarne lestvice. Velika začetnica pred mero je začetnica kraja, kjer je bila konkretno omenjena mera v veljavi. Prva omemba artikla, kraja in merske enote je opremljena s prevodom in ev. pojasnilom.

predmet	kraj	količina	cena
kytz [kozliček]	NN	1	fl -, kr 3
huhn [kokoš]	NN	1	fl -, kr 2,125
putschändel [?]	NN	1	fl -, kr 1/3
ei [jajce]	NN	1	fl -, kr 1/9; fl -, kr 1/6
fisch [riba]	NN	1	fl -, kr 0,95; fl -, kr 1,02
hering [slanik]	NN	1	fl -, kr ¼; fl -, kr 0,425
stockfisch [trska]	NN	1	fl -, kr 4,5
hausen [beluga, jeseter]	NN	1 centner	fl 4, kr 37,5
mandel [mandelj]	NN	1 centner	fl 12, kr -; fl 17, kr 52,5
		1 pfund (lb)	fl -, kr 5,84; fl -, kr 7,2; fl -, kr 10,73
	Wien	1 pfund (lb)	fl -, kr 8,82
	Augsburg	1 centner	fl 13, kr 30
mandel air (marcipanovo jajce)	NN	1	fl -, kr 2,5
nuß [oreh]	NN	1	fl -, kr 0,0125; fl -, kr 0,0135; fl -, kr 0,0177
	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 2,125; fl -, kr 3,25
birn [hruška]	NN	1	fl -, kr 0,0083
oepfel [jabolko]	NN	1	fl -, kr stane 0,005
feygen [figa]	NN	1 centner	fl 5, kr 22,5; fl 6, kr 30,5
	Venedig	1 star (= 220 VE pfund (lb) à 0,477 kg = 104,94 kg)	duc 2, sol 31,6
		1 VE pfund [libra] (lb) (= 21/25 W pfund (lb))	duc -, sol 2,12
	Wien	1 W pfund (lb) (= 1 4/21 VE pfund (lb))	fl -, kr 3
weinberlin [rozine]	Venedig	1 star (= 260 VE pfund (lb) à 27/50 W pfund (lb))	duc 2, sol 62
	Wien	1 centner	fl 8, kr -
pozhörndel, carobi [rožiči]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 2,5
honig [med]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 6,43
zucker [sladkor]	NN	1 centner	fl 27, kr -; fl 30, kr -
zucker polermo	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 20
zuckerhut	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 15
pfeffer [poper]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 32; fl -, kr 45; fl -, kr 48,75
		1 centner	fl 19, kr -; fl 45, kr -
	Nürnberg	1 N pfund (lb) = 9/10 W pfund (lb)	fl -, kr 35,71; fl -, kr 38,625; fl 1, kr 1
	Ofen [Budim]	1 centner	fl 40, kr 30
		1 pfund (lb)	fl -, kr 8,19; fl -, kr 8,44
pfeffer lauter	NN	1 pfund (lb)	fl 1, kr 22,5
pfeffer fusti	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 33,75
langer pfeffer, piper [dolgi poper]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 45; fl -, kr 55; fl 1, kr 15
		1 centner	fl 42, kr 50; fl 45, kr -; fl 45, kr 30
	Breßlau [Breslau, Wroclaw]	1 centner	fl 30, kr 42
	Frankfurt	1 centner	fl 66, kr 23
	Venedig	1 VE pfund (lb) (= 27/50 W pfund (lb))	fl -, kr 29,76; fl -, kr 30,59
cubeben [kubebni poper]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 7
neg(e)le(i)(e)n [nagelj nove žbice]	NN	1 pfund (lb)	fl 1, kr 22,5; fl 1, kr 36
	Venedig	1 VE pfund (lb)	fl -, kr 27

predmet	kraj	količina	cena	
neg(e)le(i)(e)n lauter	NN	1 pfund (lb)	fl 1, kr 22,5; fl 2, kr -	
	Venedig	1 VE pfund (lb)	duc -, sol 62	
	Nürnberg	1 pfund (lb)	fl 2, kr -	
neg(e)le(i)(e)n fusti [stebļa]	NN	1 pfund (lb)	fl 1, kr 22,5; fl -, kr 27,5; fl -, kr 30	
	Venedig	1 VE pfund (lb)	duc -, 24,8 sol; duc -, sol 49	
	Nürnberg	1 pfund (lb)	fl -, kr 30	
imber [ingver]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 41,25; fl 1, kr 20	
		1 centner	fl 27, kr -; fl 54, kr 30	
	Frankfurt	1 centner	fl 52, kr 52,5	
weisser imber lauter	Venedig	1 VE centner	duc 18, sol 62	
	Ofen	1 O centner (= 1 19/50 VE centner = 1 1/4 W centner)	fl 43, kr 52,6	
roter imber	Venedig	1 VE centner	duc 14, sol 46,5	
galgant [začimba življenja]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 52; fl -, kr 52,5	
pariskörner [zeliščna mešanica]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 37,5	
zitwer [kurkuma]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 52,5	
zimatrörlen [cimetova cevka]	NN	1 centner	fl 24, kr -	
lang zimatrörlen	NN	1 pfund (lb)	fl 1, kr 33	
zimatrinden [cimetova skorja]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 52,5	
muscatnuss [muškatni orešček]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 45; fl -, kr 52,5	
		1	fl -, kr 0,625	
änis [janež]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 4	
saffran [žafraan]	NN	1 pfund (lb)	fl 4, kr -; fl 4, kr 22,5; fl 4, kr 45; fl 5, kr 30; fl 6, kr 24; fl 8, kr -	
		Venedig	1 VE pfund (lb)	duc 2, sol 46,5
		Nürnberg	1 pfund (lb)	fl 4, kr 30
		Frankfurt	1 pfund (lb)	fl 4, kr 22,5
saffran lauter	NN	1 pfund (lb)	fl 4, kr 22,5	
land(t)saffran, ortsaffran	NN	1 pfund (lb)	fl 4, kr 30; fl 6, kr 37,5; fl 7, kr 12; fl 7, kr 30	
adlersaffran	NN	1 pfund (lb)	fl 4, kr 22,5	
	Breßlau	1 pfund (lb)	fl 4, kr 32	
püysch saffran lauter	Nürnberg	1 pfund (lb)	fl 4, kr 58	
	Wien	1 pfund (lb)	fl 5, kr 14,22	
timean [timijan]	NN	1 centner	fl 7, kr -	
gallas [valonski hrast?]	NN	1 centner	fl 8, kr 22,5	
senebleter [?]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 10	
kalmus [kolmež]	NN	1 centner	fl 15, kr 58,5; fl 16, kr -	
	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 8	
cassia fistula [kasija]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 30	
hermodactilus [perunika]	NN	1 pfund (lb)	fl 3, kr -	
reubarbaron [rabarbara]	NN	1 pfund (lb)	fl 12, kr 8	
veihei Wurtzen [gadnjak]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 7	
cardomomi [kardamom]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 52,5	
mastix [mastika]	NN	1 pfund (lb)	fl 1, kr 15	
rotten mirren [mira]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 30	
trackenblut [zmajeva kri]	NN	1 pfund (lb)	fl 1, kr 36	
tyriackh [terjak]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 16,25	

predmet	kraj	količina	cena
weiß weyrach [kadilo]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 20
gummi [guma]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 11
gamffer [?]	NN	1 pfund (lb)	fl 2, kr 30
thucian [?]	NN	1 pfund (lb)	fl 2, kr 45
turbit [?]	NN	1 pfund (lb)	fl 2, kr 20
tkanine, oblačila			
tuch [blago]	NN	1 elle [vatel] (= 78,5 cm)	fl -, kr 16,875; fl -, kr 17,5; fl -, kr 25; fl -, kr 28,5; fl -, kr 29,22; fl -, kr 42,5; fl -, kr 45,5; fl -, kr 57,5; fl -, kr 58,5; fl 1, kr 13,32; fl 1, kr 19,58; fl 1, kr 32,22
	Nürnberg	1 elle	fl -, kr 21,43
englisch tuch [angleško blago]	Antwerpen	1 A elle (= 89/100 W elle)	fl -, kr 32 1/7
lündisch tuch [blago iz londona]	Frankfurt	1 F elle (= 3/4 N elle)	fl -, kr 44,4
	Nürnberg	1 N elle (= 1 1/3 F elle)	fl 1, kr 15,66
gefärbt lündisch tuch	Antwerpen	1 A elle (= 1 1/20 N elle)	fl -, kr 37,27
	Nürnberg	1 N elle (= 20/21 A elle)	fl -, kr 45,5/7
purpian (isch tuch) [purpurno blago]	NN	1 elle	fl -, 47,95 kr; fl 1, kr 10; fl 1, kr 23,5
purpian	Ofen	1 elle	fl -, kr 41,95
pärpian	NN	1 elle	fl -, kr 10,18
atlas [svileno blago]	NN	1 elle	fl -, kr 20
brauner kermesin atlas	NN	1 elle	fl 1, kr 1,54; fl 3, kr 7,39; fl 3, kr 7,5
gelben atlas	NN	1 elle	fl 5, kr -
leberfarb atlas mit gulden blümen	NN	1 elle	fl 5, kr 48,75
swarz genueser atlas	NN	1 elle	fl 1, kr 30
damaskat, damaschk, tamaschkat [damast]	NN	1 elle	fl 1, kr 56,25
venedigscher tamaschk grün, aschenfarb, weis, liechtgelb mit kleinen blümen, liechtgelb mit grossen blümen	NN	1 elle	fl 1, kr 56,25
tamaschk leberfarb	NN	1 elle	fl 2, kr 15
roten gräten tamaschk	NN	1 elle	fl 2, kr 15
schwartz maylander tamaschk	NN	1 elle	fl 3, kr -
schwartz genueser tamaschk	NN	1 elle	fl 3, kr 30
rot gekrönt jenueser tamaschk	NN	1 elle	fl 9, kr -
venedigischer tamasck	Wien	1 W elle (= 1 9/41 seidenelle/kurtze bratsch [kratki vatel] à 63,68 cm)	fl 2, kr 7,5
trümmer damaschk	Breßlau	1 elle	fl 2, kr 32
(trümmer) samat [žamet]	NN	1 elle	fl 1, kr 43,85; fl 2, kr 19,26; fl 2, kr 29,74; fl 2, kr 45,44; fl 2, kr 46,15; fl 3, kr -; fl 3, kr 7,5; fl 3, kr 22,5;
trümmer samat	NN	1 elle	fl 3, kr -
samathin schwartz	NN	1 elle	fl -, kr 33,75
schamlot [šamlot]	NN	1 elle	fl -, kr 48

predmet	kraj	količina	cena
granat [?]	Ofen	1 elle	fl 2, kr 32
harras [blago iz Arrasa]	NN	1 elle	fl -, kr 20,57; fl -, kr 30
harras schwarz	NN	1 elle	fl -, kr 15
braun rässa harras	NN	1 elle	fl -, kr 18
rässa scharlach harras	NN	1 elle	fl -, kr 35
negelfarb harras	Breßlau	1 elle	fl -, kr 15,5
taffat [taft]	NN	1 elle	fl -, kr 24
braun venedigischer taffat, schilher grün in gelb, plab in gelb, braun in rot, plab in rot, gelb in rot	NN	1 elle	fl -, kr 25
grün und gelb schilher taffat	Breßlau	1 elle	fl -, kr 29
zendel [vrsta tafta]	NN	1 elle	fl -, kr 8; fl -, kr 16; fl -, kr 37,5; fl -, kr 57,5;
tobin [?]	NN	1 elle	fl 1, kr 6,75;
	Breßlau	1 elle	fl 1, kr 23,33
venedigischer tobin gelb, grün, leberfarb, plab, rot, braun, liecht plab, grün	NN	1 elle	fl 1, kr 7,5
roter tobin	NN	1 elle	fl 1, kr 22,5
rot kermesin tobin	NN	1 elle	fl 1, kr 52,62
barchat [barhant]	NN	1 elle	fl -, kr 8,13; fl -, kr 8,75
leinwat [platno]	NN	1 elle	fl -, kr 4,5; fl -, kr 6
	Nürnberg	1 elle	fl -, kr 3,1
weiß galler leinwat	NN	1 elle	fl -, kr 45
futertuch [blago za podlogo]	NN	1 elle	fl -, kr 13
banck tuecher [?]	NN	1 elle	fl -, kr 22,5
kempter zwilch [dvonitno blago iz Kemptena]	Schwaben [Švabska]	1 elle	fl -, kr 9,57
gelben schätter [?]	NN	1 elle	fl -, kr 7
schmalbörtle [trak]	NN	1 elle	fl -, kr 1,125
breyt cölnisch vnd mailendisch börtle	NN	1 elle	fl -, kr 1,5
flötseyden [svila]	NN	1 pfund (lb) (= 307,44 g)	fl 2, kr 18
cölnisch seiden	NN	1 pfund (lb)	fl 4, kr -
bordseiden	NN	1 pfund (lb)	fl 6, kr -
schwartz sprengseiden	NN	1 pfund (lb)	fl 6, kr 15
syrisch seiden	NN	1 pfund (lb)	fl 7, kr 28
schnür von mittelseiden	NN	1 pfund (lb)	fl 2, kr 30
woll [volna]	NN	1 centner	fl 15, kr -; fl 17, kr 30
	Beham [Boemia]	1 centner	fl 8, kr 24
schaffwoll [ovčja volna]	NN	1 centner	fl 8, kr 38,5
baumwoll [bombaž]	NN	1 centner	fl 17, kr 52,5
burgerhüt [klobuk]	Ofen	1	fl -, kr 9,92
schwäbisch hut		1	fl -, kr 8
eingezogen hut	Nürnberg	1	fl -, kr 7,05
pettebbich [posteljno pregrinjalo]		1	fl 1, kr 4,29
tischtebbich [namizno pregrinjalo]		1	fl -, kr 21,43
surovine, kovine, kemikalije			

predmet	kraj	količina	cena
wachs [vosek]	NN	1 centner (= 5 stein = 130 pfund (lb))	fl 13, kr 40; fl 15, kr 45; fl 18, kr 33,75
		1 pfund (lb)	fl -, kr 8,44
	Breßlau	1 centner (= 5,5 stein = 132 pfund (lb))	fl 14, kr 48,25; fl 18, kr 33,75; fl 21, kr 55,75
	Crakaw [Krakov]	1 centner	fl 13, kr 54,38
	Posen [Poznan]	1 centner	fl 13, kr 7,5
	Behem [Češka]	1 centner	fl 8, kr 1,25
	Breßlau	1 B pfund (lb) (= 50/61 VE pfund (lb))	fl -, kr 1,29; fl -, kr 6,73; fl -, kr 8,44; fl -, kr 10,27
	Crakaw	1 pfund	fl -, kr 6,42
unslitt, vnßlit [loj]	NN	1 centner	fl 2, kr 22,5; fl 2, kr 37,5; fl 5, kr -
saiffen, seyffen [milo]	NN	1 centner	fl 2, kr 15; fl 4, kr -; fl 6, kr 15
	Venedig	1 centner	duc 5, sol 3,2
		1 meiller	duc 17, sol 108; duc 18, sol 46,5
	Augsburg	1 A pfund (lb) (= 1 9/16 VE pfund (lb))	fl -, kr 8,57
haut [koža]	NN	1	fl -, kr 39,525; fl -, kr 55
federn [perje]	Behem	1 pfund (lb)	fl -, kr 0,549
gold [zlato]		1 pfund (= 2 marck [marka] = 32 lot = 48 karat)	fl 214, kr -; fl 214, kr 40
silber [srebro]	NN	1 pfund (lb) (= 2 marck)	fl 19, kr 15; fl 19, kr 30; fl 19, kr 45; fl 20, kr 30; fl 20, kr 45
		1 W pfund (lb) (= 2 W marck à 1,4 A marck)	fl 20, kr 30
	Augsburg	1 Au pfund (lb) (= 2 Au marck)	fl 17, kr -
		1 W pfund (lb) (= 2 W marck à 1,4 Ag marck)	fl 19, kr -
	Wien	1 N pfund (lb) (= 2 N marck à 1,7 Ag marck)	fl 17, kr 22,5
	Frankfurt	1 F pfund (lb) (= 2 F marck à 1,6 Ag marck)	fl 17, kr 3,4
	Antorff [Antwerpen]	1 An pfund (lb) (= 2 An marck à 1,7 Ag marck)	
schwarzer kupfer [baker]	Nürnberg	1 N centner (= 1 14/50 B centner)	fl 6, kr -
	Breßlau	1 B centner (= 0,78 N centner)	fl 7, kr 28,29
zin [cin, kositer]	Eger	1 E centner (= 1 1/3 N centner)	fl 18, kr 30
	Nürnberg	1 N centner (= 3/4 E centner)	fl 12, kr 52,5; fl 18, kr 37,5
zin lauter		1 N centner	fl 18, kr 35,71
	Augsburg	1 A pfund (lb) (= 25/26 N pfund (lb))	fl -, kr 11,43
messing lauter [med]	Nürnberg	1 N centner	fl 7, kr 22,5
weinstein [vinski kamen]	NN	1 centner	fl 10, kr 45
alaun [galun]	NN	1 centner	fl 13, kr 30
allan lauter	Nürnberg	1 centner	fl 6, kr 22,5
sal armoniac [amonijeve sol]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 1,25
bleiweis [svinčevo belilo]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 7
swebel [žveplo]	NN	1 pfund (lb)	fl -, kr 2,5
izdelki			

predmet	kraj	količina	cena
papier, papyr [papir]	NN	1 palle [pola]	fl 9, kr 30
	Basel [Basilea]	1 palle	fl 6, kr 22,5
	NN	1 riß (= 1/10 palle)	fl -, kr 45; fl -, kr 52,5
	Basel	1 riß	fl -, kr 57
karten [karte]	NN	1 tutzet [ducat]	fl -, kr 0,9
hungerisch breydt fätschen [?]	NN	1 tutzet	fl 1, kr 2,5
nadel [igla]	NN	100	fl -, kr 2,25
harnaschnägel [žebelj]	Nürnberg	100	fl -, kr 2,38
compaß [kompas]		1 tutzet	fl -, kr 6 2/3
messer [nož]	NN	1	fl -, kr 1,5
scheiden messer [nožnica]	NN	1	fl -, kr 2,5
	Nürnberg	1	fl -, kr 3 1/3
nestel [jermenček]	NN	1 tutzet	fl -, kr 1,75
sennisch leder [usnje]	Breßlau	1	fl -, 12,23 kr
beutlerleder	Nürnberg	1	fl -, kr 8,54
beutel [mošnja]		1	fl -, kr 60
kindtßbeutel		1	fl -, kr 3
nadelbeyn [pušica]		1 tutzet	fl -, kr 6
gute tasche [saccolo]		1	fl -, kr 10
gemeine tasche		1	fl -, kr 2,5
calamal [?]		1 tutzet	fl -, kr 20
hüter charten [?]		1 tutzet	fl -, kr 20
kempel [zvonček?]		1 tutzet	fl -, kr 5

SKLEP

Poizkusimo po njihovi povednosti glede zgodovine cen predmetov primerjati predstavljene vire. Zapisi v vicedominskih, notarskih in trgovskih knjigah so za preučevanje cen nedvomno zelo pomembni, vendar moremo iz njih povzeti predvsem lokalno³¹ in časovno omejene podatke o vrednosti in cenah predmetov in blaga, ki jih je umestno – a predvsem kot bazo za nadaljnje (!) študije – zbrati v tabelah, kot jih vsebuje prispevek. Pri tem se je treba zavedati, da od omenjenih treh vrst virov le trgovske knjige nudijo podatke o cenah, doseženih pri trgovskem poslovanju, predstavljeni vicedominski in notarski zapisi pa navajajo le ocenjeno vrednost predmetov.

Časovno omejitev posameznih vicedominskih, notarskih in trgovskih knjig je možno preseči, kadar posamezni tovrstni kodeksi ali njihove serije – npr. notarskih in vicedominskih knjig – zajemajo daljše časovno obdobje: tedaj so iz njih ugotovljivi tudi trendi in nihanja oz. krivulje gibanja cen.³²

Lokalno omejitev vsakega od treh omenjenih tipov virov je tudi za časovno ozek vzorec možno nadgraditi ob pritegnitvi in medsebojni primerjavi sorodnih podatkov o cenah iz drugih (vrst) sočasnih zapisov iz drugih okolij. Dejstvo je, da sta oba obravnavana istrska vira usklajena in primerljiva med seboj tako glede ocenjenega blaga, kot glede omenjenih vrednosti predmetov. Ti se razlikujejo od trgovskega blaga, katerega cene omenjata ljubljanski trgovski knjigi, ki sta uskladjeni s cenami pestre palete trgovskih artiklov v priročniku Christoffa Rudolffa. Kadar gre za (krajevno omejene) zapise različnih okolij (notarske in vicedominske knjige iz beneške Istre in trgovski knjigi iz osrednje Kranjske), zahteva taka primerjava najprej uskladitve razmerij denarja in mer in nato tudi cen. Vsaj mere – če so podatki ugotovljivi – je pri tem smiselno predstaviti s sodobnimi merskimi enotami.

³¹ Pri čemer trgovske računske knjige omenjajo številne osebe in blago iz drugih, tudi oddaljenih okolij.

³² Za kmetijske in druge proizvode, ki so odvisni od naravnih letnih okoliščin (vino) je zanimivo tudi gibanje cene v razdobju posameznega leta ali nekaj zaporednih let.

Dokaj neznana pa je izkušnja z analizo trgovskega priročnika. Ta – čeprav časovno omejen – nudi paleto raziskovalnih izzivov zlasti glede večplastnosti in prepletenosti podatkov o merah, denarju, kovih in cenah v najrazličnejših evropskih okoljih. Pri analizi takega učbenika – četudi ne nudi konkretno realiziranih podatkov – nikakor ni mogoče ostati le pri formalno-podatkovni plati cen predmetov, ampak je potrebno v obravnavo pritegniti celovito trgovsko poslovanje od raznovrstnega denarja in mer, do kovnih sistemov in dobičkov od poslovanja – čemur so bili tovrstni učbeniki tudi namenjeni.

SUMMARY

Prices are one of the most illustrative indicators of economic developments and trends in the immediate and wider environment. Before the nineteenth century, different environments used different monetary and measurement units, which were not constant, but rather changed with time. The value – and hence the price – of merchandise was subject to fluctuations as well. Concrete data on prices are primarily presented in written historical sources. The contribution at hand brings forth a few examples of written sources that are relevant for conducting research on the history of prices in Istrian and central Slovenian areas as well as in Europe, within a short time span from the middle of the second decade to the middle of the sixteenth century. The aim of the presentation is to assess the explanatory utility or applicability of the said data for documenting prices of various kinds of merchandise. Concrete data on prices are summarised in tabular form. The selected sources from which the data on prices have been taken include: an inventory of possessions belonging to two orphans from an unpublished vicedominus' manuscript codex from the northern Istrian littoral (Piran), a published notary book from central Istria (Labin), two published fascicles of merchant account books from the centre of the continental Slovenian territory (Ljubljana), and an accounting manual for merchants printed in Vienna. Records contained in vicedominus', notary and merchant books are essential to conducting research on prices; however, they mainly offer locally and temporally limited sets of data. With regard to sources used, special mention ought to be made of accounting manuals for merchants, which have been unjustly neglected in research on the history of prices as much in Slovenia as elsewhere in Europe.

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Tema broja / Topic

Iz povijesti okoliša rijeke Drave
From the Drava River's Environmental History

Volumen XIII / Broj 13
Zagreb - Samobor 2017
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR - 10000 Zagreb
tel.: +385/1/4092-148, fax: +385/1/4092-879
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Glavni i odgovorni urednik / Editor-in-chief:

Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moacanin,
Hrvoje Petrić, Drago Rokсандić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Rokсандić - president/predsjednik (Zagreb), Daniel Barić (Le Havre-Pariz, Francuska), Slaven Bertoša (Pula), Zrinka Blažević (Zagreb), Tatjana Buklijaš (Auckland, New Zealand), Ljiljana Dobrovšak (Zagreb), Goran Đurđević (Požega), Josip Faričić (Zadar), Borna Fürst Bjeliš (Zagreb), Boris Golec (Ljubljana, Slovenija), Hrvoje Gračanin (Zagreb), Paul Hirt (Tempe, SAD), Andrej Hozjan (Maribor, Slovenija), Egidio Ivetic (Padova, Italija), Silvije Jerčinović (Križevci), Karl Kaser (Graz, Austrija), Isao Koshimura (Tokio, Japan), Marino Manin (Zagreb), Christof Mauch (München, Njemačka), Kristina Milković (Zagreb), Ivan Mirnik (Zagreb), Mirjana Morosini Dominick (Washington D.C., SAD), Géza Pálffy (Budimpešta, Mađarska), Daniel Patafta (Zagreb), Hrvoje Petrić (Zagreb), Lajos Rácz (Szeged, Mađarska), Gordan Ravančić (Zagreb), Marko Šarić (Zagreb), Mladen Tomorad (Zagreb), Jaroslav Vencalek (Ostrava, Češka), Milan Vrbanus (Slavonski Brod, Zagreb), Frank Zelko (Burlington, VT, SAD), Zlata Živaković Kerže (Osijek), Ivana Žebec Šilj (Zagreb)

UDK oznake članaka / Article's UDC markups:

Ivica Zvonar

Prijelom / Layout:

Saša Bogadi

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić

ISSN 1849-0190 (Online)

ISSN 1845-5867 (Tisak)

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2017.

Adresa uredništva / Mailing addresses:

Hrvoje Petrić (editor/urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: hrvoje.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja RH

Print supported by Ministry of science and education of Republic of Croatia

Na naslovnici / Cover:

Veduta Ptuja, foto Nataša Kolar

Ekonomsku i ekohistoriju referiraju:

CAB Abstracts

HISTORICAL ABSTRACTS, ABC CLIO Library, Santa Barbara, California, USA

AMERICA: HISTORY AND LIFE, Washington, USA

JOURNAL OF ECONOMIC LITERATURE (JEL), Pittsburgh, USA

CENTRAL AND EASTERN ONLINE LIBRARY, Frankfurt am Main, Deutschland

ECONLIT - AMERICAN ECONOMIC ASSOCIATION, Nashville, USA

Društvo za hrvatsku
ekonomsku povijest
i ekohistoriju

Meridijani
IZDAVAČKA KUĆA

Izdano u Hrvatskoj